

نماز جماعت

آیت الله العظمی مظاهری (مدظله العالی)

کتاب اسلام آیین رستگاری

درباره نماز جماعت آیات و روایات فراوانی وارد شده است. بنا بر نظر مفسران قرآن، آیاتی که در آن‌ها امر به اقامه نماز شده است، اشاره به نماز جماعت دارند، زیرا اقامه صلوه به معنای زنده نگاه داشتن نماز و برپاداشتن آن در اجتماع مسلمان است و در برخی از آیات، شواهد روشن تری در این زمینه وجود دارد. به عنوان نمونه در سوره بقره می‌فرماید: **وَ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ وَ ارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ** «بقره/۴۳» و نماز را بر پا دارید و زکات بدهید و با رکوع کنندگان رکوع کنید.

شخصی که نماز را به صورت فرادا و با حضور قلب به جا می‌آورد و مستحبات و تعقیبات نماز را نیز انجام می‌دهد، می‌توان گفت نماز خوانده، ولی آن را اقامه نکرده است و در فرهنگ قرآنی چنین نمازی کامل نیست؛ نماز باید در مسجد، در میان مردم و با جماعت خوانده شود. نماز باید در اجتماع مسلمانان زنده و پویا باشد. نماز جماعت یک شعار است و این شعار باید زنده نگاه داشته شود. همچنین در باب نماز جماعت و اهمیت آن، احادیث فراوانی از پیامبر اسلام (ص) و ائمه اطهار (ع) نقل شده است. مضمون احادیث این است که اگر شخصی بدون دلیل نماز جماعت را ترک کرد، با او همنشینی، معاشرت و داد و ستد نکنید و با او پیوند ازدواج نیز برقرار ننمایید. و در مقابل، کسانی که به نماز و نماز جماعت اهمیت می‌دهند و آن را برپا می‌دارند را دارای مقام و منزلت بالایی دانسته و گرامی داشته است.

پیامبر اکرم (ص) درباره نماز جماعت می‌فرماید:

«مَنْ صَلَّى الصَّلَاةَ الْخَمْسَ جَمَاعَةً فَظَلَّتْ بِهٖ كُلُّ خَيْرٍ» «من لایحضره الفقیه، ج ۱، ص ۳۷۶»

کسی که نمازهای پنجگانه را به جماعت بگذارد، هر خیر و نیکی را به او گمان ببرید.

امام صادق (ع) فرمودند: «مسلمانی که نمازهای صبح و عشا را به جماعت بخواند، در پناه خداوند عزوجل است؛ کسی که به چنین شخصی ستم روا دارد، به خدا ستم کرده است و کسی که او را کوچک شمارد، خدا را کوچک شمرده است. هنگامی که باران می‌بارد یا سرمای شدیدی وجود داشته باشد، در آن صورت برای مرد جایز است که در خانه‌اش نماز بخواند و در مسجد حاضر نشود. چنان که پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «هرگاه بر اثر باران کفش‌ها تر شود، نماز را در خانه به جا آورید.» «المحجۃ البیضاء، ج ۱، ص ۳۵۸» مؤمنان نباید به خواندن نماز فرادا اکتفا کنند. آن چیزی که مورد تأکید اسلام است، زنده نگاه داشتن نماز است.

در جامعه اسلامی، هنگامی که مؤذن اذان می‌گوید، باید همه کارها تعطیل شود، همه مردم به مسجد روی آورند و در نماز جماعت شرکت کنند. همه با هم تکبیر بگویند و با هم رکوع و سجود را انجام دهند. این یک وظیفه مهم برای مسلمانان است. در روایات آمده است از جمله چیزهایی که در دنیا و آخرت نفرین می‌کند، مسجدی است که مردم در آن نماز برپا ندارند. پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

«إِذَا زَابَتْكُمْ الرَّجُلُ يَتَعَاذُ الْمَسَاجِدَ فَاشْهَدُوا لَهُ بِالْإِيمَانِ» «مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۳۶۲»

وقتی دیدید مردی به حضور در مسجد مداومت دارد، به ایمان او شهادت دهید.

در روایتی نقل شده است: «چون قیامت برپا می‌شود، قومی محشور می‌شوند که صورت‌های آن‌ها مانند ستاره می‌درخشد. ملائکه از آن‌ها می‌پرسند، اعمال شما چه بوده است؟ آن‌ها پاسخ می‌دهند: ما با شنیدن اذان برای گرفتن وضو حرکت می‌کردیم و به کار دیگری مشغول نمی‌شدیم. بعد دسته‌ای دیگر محشور می‌شوند که چهره‌های آنان مانند ماه درخشان است. از آن‌ها نیز همان سؤال می‌شود، جواب می‌دهند: ما قبل از اذان وضو می‌گرفتیم و برای ادای نماز آماده می‌شدیم. سپس طایفه دیگری محشور می‌شوند که چهره‌های آنان همچون خورشید می‌درخشد؛ آنان در پاسخ فرشتگان می‌گویند: ما قبل از اذان وارد مسجد می‌شدیم و اذان را در مسجد می‌شنیدیم.» «المحجۀ البیضاء، ج ۱، ص ۳۴۴» در اغلب کشورهای اسلامی، هنگام اذان، مسلمانان به سوی مساجد می‌شتابند و نماز را اول وقت و به جماعت برگزار می‌کنند. کسانی که به شهرهای مکه و مدینه مشرف شده‌اند، حرکت زیبا و شورانگیز مردم و روانه شدن آن‌ها را، یک ساعت قبل از اذان صبح، به سوی مسجدالحرام و مسجدالنبی (ص) مشاهده کرده‌اند. این جمعیت انبوه در آن مساجد شریف با شکوه فراوانی نماز جماعت برگزار می‌کنند که به راستی برای مسلمانان مایه افتخار و برای پیامبراکرم (ص) زینت و مایه شادمانی است.

مرحوم شیخ صدوق (قدس سره) در روایتی برای فردی که نماز را اول وقت و به جماعت نخواند، هجده عقوبت ذکر می‌کند. از جمله آن‌ها این است که مالش بی‌برکت می‌شود، عمر و زندگی او بی‌خیر و برکت می‌شود، عاقبت به خیر نمی‌شود. لحظه مرگ و عالم برزخ برای او سخت می‌شود و روز قیامت حسابرسی از او بادقت و سختگیری صورت می‌گیرد. شایان ذکر است که شرکت در نماز جماعت مستحب است، ولی اگر یک عنوان ثانوی بر آن مترتب شد، در آن صورت آن امر مستحب، واجب می‌شود. عنوان ثانوی در این زمینه آن است که هرگاه مسلمان‌ها نتوانند نماز را زنده نگه‌دارند و مساجد در هنگام برگزاری نماز جماعت خالی باشد، در آن صورت نماز جماعت بر همگان واجب می‌شود. علامه مجلسی (قدس سره) از پیامبراکرم (ص) نقل کرده است که فرمودند:

«سَلِّمُوا الْيَهُودَ وَ النَّصَارَى وَ لَا تُسَلِّمُوا عَلَيَّ يَهُودِ امَّتِي. قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَنْ يَهُودِ امَّتِكَ؟ قَالَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْاِذَانَ وَ الْاِقَامَةَ وَ لَمْ يَحْضَرُوا الْجَمَاعَةَ»

به یهودیان و نصرانی‌ها سلام کنید، ولی به یهود امت من سلام نکنید. سؤال شد، ای رسول خدا! یهود امت تو کیست؟ پیامبر (ص) فرمودند: کسانی که اذان و اقامه را می‌شنوند و در نماز جماعت شرکت نمی‌کنند.

شاید حکمت آنکه پیامبراکرم (ص) از رویگردانان نماز جماعت به یهود امت خود تعبیر فرموده‌اند، این باشد که عدم شرکت در نماز جماعت، به وحدت و اجتماع مسلمانان آسیب می‌رساند و جامعه اسلامی را دچار تفرقه می‌کند. یهودیان در طول تاریخ اسلام از روی آگاهی و غرض‌ورزی به اسلام و وحدت امت اسلامی زبان رسانده‌اند و مسلمانان بی‌اعتنا به جماعت، ناخودآگاه به اسلام صدمه می‌زنند. در این صورت، نتیجه عمل این‌گونه مسلمانان شکستن شکوه مسجد و جماعت است.

علامه مجلسی (قدس سره) در بحارالانوار از رسول اکرم (ص) نقل کرده است که فرمودند:

«سَيَأْتِي زَمَانٌ عَلَى النَّاسِ يَفِرُونَ مِنَ الْعُلَمَاءِ كَمَا يَفِرُ الْغَنَمُ مِنَ الذَّنَبِ. ابْتَلَاهُمُ اللَّهُ بِثَلَاثَةِ اَشْيَاءَ: الْاَوَّلُ يَرْفَعُ الْبَرَكَهَ مِنْ اَمْوَالِهِمْ، وَ الثَّانِي سَلَطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا جَائِرًا وَ الثَّلَاثُ يَخْرُجُونَ مِنَ الدُّنْيَا بِلا اِيْمَانٍ» «بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۵۴»

زمانی فرا می‌رسد که مردم از علما می‌گریزند، همان‌گونه که گوسفندان از گرگ فرار می‌کنند، در آن شرایط، خداوند آنان را به سه مصیبت گرفتار می‌کند: اول آنکه برکت را از اموالشان برمی‌دارد. دوم آنکه سلطان ستمگری را بر آنان حاکم می‌کند و سوم آنکه در هنگام مرگ آنان را بی‌ایمان از دنیا می‌برد.

مسلماً نتیجه دوری از علما و ائمه جماعت، این خواهد بود که اشخاص بی‌رحم، جاهل و زورگو بر ملت مسلمان مسلط می‌شوند و برکت از اموال ملت برداشته می‌شود و در پایان عمر نیز بی‌ایمان از دنیا می‌روند.